

לעילוי נשמה
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

פרשת ויצא

חידושי תורה ושאלות מ - א' ועד ת' על פרשת השבוע ועניינא דיומא מהמפרשים מדרשים וכד'
התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשה 153 פסוקים = אבק וחול, נס גדול

פרש"י - מנחם פרש "וינתעפר איש", לשון אבק, שְׁהִיּוּ מְעֵלִים עִפְרָ בְרַגְלֵיהֶם על ידי נְעִנְיָם. (לב כה)
נס גדול היה שם - ר"ת: נרות שמונה, הלל גמור. רמז למצוות שאנו מקיימים בחנוכה.

נס גדול היה שם ר"ת גשנה = מושבם הראשון של אבותינו במצרים היה בגושן, שנאמר וְאֵת יְהוָה שָׁלַח לִפְנֵינוּ אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לִפְנֵינוּ
גְשֵׁנָה וַיְבֹאוּ אֶרְצָה גֹשֶׁן (בראשית מו, כח) גְשֵׁנָה בגימטריא משיח (358) לרמז ששם ישראל הם הנקודה המרכזית של עמי העולם בדומה
לסביבון המתגלגל סביב נקודת המרכז. משעבוד מצרים ועד ביאת משיח צדקנו בב"א. (הרב זאב גרינוולד)
בפרשה מצוה אחת לא תעשה (ספר החינוך)

רמזים לחנוכה מן התורה - כשאתה מונה מבראשית עשרים וחמש תיבות, התיבה העשרים וחמש - אור, רמז לנר חנוכה שהוא בכ"ה.
וכשאתה מונה עשרים וחמש חניות במסעות בני ישראל במדבר - וַיִּחַנו בְּחַשְׁמֹנָה (במדבר לג), רמז לחשמונאים שנחו בכ"ה (בכסלו).
(ספר התודעה). ומדליקים בחנוכה ל"ו נרות לפי שבחנוכת העולם וַיִּתֵּן אֱתָם אֶל-לְהִיִּם בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַאִיר (בראשית א יז) וכדאיתא
בפסיקי' רבתי אותה אורה שנשתמש אדם הראשון היתה ל"ו שעות כדאיתא בבראשית רבה יוס' ו' י"ב שעות וליל ז' י"ב שעות ויום ז' י"ב
שעות וכשיצאו ל"ו שעות החשיך העולם. (ספר הרוקח הלכות חנוכה סימן רכה)

זאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר ז פד)
כל דיני חנוכה נאמרו למשה מסיני בפרשת זאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשָּׁח אֹתוֹ מֵאֵת נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל - בר"ת: ז'רע א'מונים ת'קנו ח' נ'רות
כ'הלכה ת'כף ה'פתח מ'שמאל ז'מנה ב'שקיעת ח'מה ב'שיעור י'דוע ו'לגמור מ'זמור (פ"י הלל) ה'מדליק מ'ברך ש'תים.
(עטרת זקנים על השו"ע סי' תרע"א)

וְהָנָה מִלְאֲכֵי אֶל-לְהִיִּם עֲלִים וַיְרִידִים בּוֹ. (בראשית כח יב) בּוֹ בגימטריא ח' כנגד שמונת ימי החנוכה, עֲלִים וַיְרִידִים בּוֹ כמחלוקת בית שמאי
ובית הלל, בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן
ואילך מוסיף והולך. (שבת כא.) עֲלִים כדעת בית שמאי שמוסיף והולך, וַיְרִידִים כדעת בית הלל שהולך ופוחת.

רמזים בשם חנוכה: (רבי יוסף חיים זוננפלד)
ח' - ימים, נו - בכל יום העלו במנורת בית המקדש ז' נרות ובשמונה ימים הרי הם נ"ו נרות, כה - כל זאת היתה בכ"ה לחודש כסלו.
רמז נפלא לברכות החנוכה בפסוק: עֲשֵׂה לָךְ שָׁרָף וְשִׁים אֹתוֹ עַל נֶס וְהָיָה כָּל הַנְּשׂוֹף וְרָאָה אֹתוֹ וְחִי. (במדבר כא ח)
עֲשֵׂה לָךְ שָׁרָף - רמז לברכת 'להדליק'. וְשִׁים אֹתוֹ עַל נֶס - רמז לברכת 'שעשה ניסים'. וְרָאָה אֹתוֹ וְחִי - רמז לברכת 'שהחיינו'.
נחש בגימטריא שלושת הברכות ניסים, חנוכה, שהחיינו. (אמרי אמת ליקוטים שבת כג.)
נחשת ר"ת - נר חנוכה שמאל תדליק (חומת אנך פרשת תרומה)
חנוכה ר"ת - ח' נרות והלכה כבית הלל. (אבודרהם)

חשמונאים מלשון חשמן אותיות שמן ח', שידליקו ח' ימים בשמן זית. (חת"ס דרשות תקסח)
וַיִּוְתָר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלֹת הַשָּׁחַר. (לב כה) פרש"י - שָׁכַח פְּכִים קִטְנִים וְחָזַר עֲלֵיהֶם. איתא במדרש - אמר הקב"ה ליעקב
אתה נתת נפשך על פכים קטנים בשבילי, חייך אשלם לבניך בפק קטן בימי חשמונאי. (מהרש"ל)
אמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס (שבת כג ע"א).

איתא בשו"ע (או"ח תרע"א) פְּמָה נְרוֹת מְדַלֵּק, בְּלֵילָה הָרִאשׁוֹן מְדַלֵּק אֶחָד, מִכָּאן וְאֵילָף מוֹסִיף וְהוֹלֵךְ אֶחָד בְּכָל לַיְלָה עַד שֶׁבְּלֵיל הָאַחֲרוֹן
יְהִי שְׁמוֹנָה, וְאֶפְלוּ אִם רְבִים בְּנֵי הַבַּיִת לֹא יִדְלִקוּ יוֹתֵר. הגה: וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים דְּכָל אֶחָד מִבְּנֵי הַבַּיִת יִדְלִק (רמב"ם) וְכֵן הַמְּנַהֵג פְּשׁוּט; וְיִזְדָּהְרוּ
לְתֵן כָּל אֶחָד וְאֶחָד נְרוֹתָיו בְּמָקוֹם מִיָּחָד, כְּדִי שִׁיחָא הַפֶּר פְּמָה נְרוֹת מְדַלֵּקִין (מהר"א מִפְּרָאג).
מה הטעם שנוהגים שאין הבנות מדליקות נר חנוכה? גם לדעת הרמ"א שכל אחד מבני הבית מדליק.

תשובה א' - קי"ל אשתו כגופו, ומכיון שאין אמם מדלקת אינו נכון שהבנות ידליקו והיו מהדרין יותר מאמם. (משמרת שלום)
תשובה ב' - לשיטת הרמב"ם התקנה היתה שכמו שידליק כשיגדיל ויהיה סמוך על שולחן עצמו כמו"כ ידליק כבר לפני כן, לעומת הבנות
שכאשר יהיו לאיש לא ידליקו, לא תיקנו שידליקו לפני כן. (רבי"ש שניאורסון)

תשובה ג' - בתחילה תקנו נר איש וביתו דהיינו על פתח ביתו מבחוץ, ונמצאו ישראל מהדרין שיצאו לחוץ והדליקו בעצמם נוסף על
הדלקת בעל הבית, וכל כבודו בת מלך פנימה, ואין כבודה לצאת בחוץ ברשות הרבים לעת ערב ולהדליק בין אנשים. ולכן
עכשיו אע"פ שכולם מדליקים בפנים מכל מקום מנהג הראשון לא זז ממקומו. (חת"ס - שבת כא)
תשובה ד' - משום קול באשה ערוה, שאם היה גר בעליה ומדליקין על פתח החצר מבחוץ ואינה שומעת הברכות ואינה רואה הנרות.
בפרט שנוהגים לשיר בעת ההדלקה (מאורות נתן)

כתב הרמב"ן בפרשת בהעלותך (במדבר ח ב) כיון שהקריבו שנים עשר שבטים והצטער אהרון שלא הקריב שבט לוי לחנוכת הנשיאים אמר
לו הקב"ה למשה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו יש חנוכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה
וחנוכה שקרויה על שם, והיא חנוכת בני חשמונאי. וכן במדרש - לפי שמלאכת המשכן נגמרה בכ"ה בכסלו ורצו לחנוכו והקב"ה עכבם
עד כ"ג אדר, ולא נתקפח שכר יום כ"ה בכסלו ונקבע לחנוכת החשמונאים. (מג"ר או"ח תרע סקג - פסיקתא רבתי פ"ו)

וַיַּעַבְדוּ בָכֶם יָרְכוּ וַתִּקַּע בְּךָ יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהָאֲבָקוֹ עִמּוֹ. (לב כה) וַיַּעַבְדוּ בגימטריא חנוכה (89). כָּךְ יָרְכוּ בגימטריא פורים (336) שני החגים האלו באו
על ידי זרעו של עשיו. (רבי יוסף חיים זוננפלד)

כתב הטור בשם אחיו ר' יחיאל (או"ח תי"ז) ושמעתי מאחי הרב יחיאל טעם לדבר, לפי שהמועדים נתקנו כנגד אבות, פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח, ו) **לושי ועשי עגות** ופסח היה, שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק, סוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לג, יז) **ולמקנהו עשה סבת**, וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים כנגד י"ב שבטים, וכשחטאו בעגל נטלו מהם ונתנו לנשותיהם לזכר שלא היו באותו חטא. שמונה ימי חנוכה מכונים כנגד שמונת ימי סוכות, וכמו שמצינו ברוקח ריש הלכ' חנוכה וז"ל **וידבר משה את מעדי י-הוה אל בני ישראל** וגו' וסמיך ליה **ויקחו אליך שמן זית זך** וגו', סמיך שמן נרות לסוכה, מה סוכה ח' ימים אף חנוכה ח' ימים. (חג הפורים מכון כנגד חג השבועות שהוא יום אחד, ובפרזים יומיים וכנגדו בחו"ל יום טוב שני).

שאלות

- א. מנין שמות י-ה-ו-ה בתורה, כמנין התיבות שדיברו שבטי י-ה בתורה. וכן מנין התיבות שדיברו יעקב לאה ורחל בתורה.
- ב. **ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו וינעבר את מעבר יבק.** (לב כג) פרש"י - ודינה היכן הייתה? נתנה בתבה ונעל בפניה, שלא יתן פה עשו עיניו. לכאורה מה ההכרח שאת דינה נעל בתיבה אולי היה ילד אחר בתיבה.
- ג. יש באדם רמ"ח איברים כנגד רמ"ח מצוות עשה שבתורה. ושס"ה גידים כנגד שס"ה מצוות לא תעשה וכנגד שס"ה ימות השנה. איזה לאו מכון כנגד תשעה באב.
- ד. איתא בחז"ל - כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו א-לוה (כתובות קי). כיצד אמר יעקב עם לכן גרתי ותרתי"ג מצוות שמרתי, והוא היה בחרן.
- ה. **וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך.** (כח כב) כמה היה סך הכל מקנהו של יעקב.
- ו. לגבי גט אם צריך שיהיה מוזכר הבעל בשם אביו ושם עירו גם יחד או שדי באחד מהם, כתבו האחרונים להתיר בהזכרת שם אחד בלבד ובתנאי שהוא מוכר ומפורסם בשם זה יותר. רמז בפרשה שאפשר להזכיר רק בשם אביו בלי שם עירו ומולדתו. לפי שהיה מפורסם.
- ז. היצר הרע נמשל לבעל חיים זה.
- ח. **ותמת דברה מיניקת רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון ויקרא שמו אלון כבות.** (לה ח) מה הטעם שנאמר **דברה** בכתוב חסר, ומצינו **ותקם דבורה ותלה עם בראק קדשה** (שופטים ד ט) **דבורה** בכתוב מלא.
- ט. **גמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים עשרה אתנת עשרים וערים עשרה.** (לב טז) לכאורה כיצד הביא יעקב לעשו בהמות וקי"ל שאסור למכור לגוי בהמה גסה וי"א אף בהמה דקה שמא יקריב מהם קרבן לעבודה זרה וה"ה במתנה. (ע"ז פ"א מ"ו) מצוות השקולות כנגד כל המצוות שבתורה.
- י. יום לידת בנימין ופטירת רחל אמנו ע"ה.
- כ. **וירא פי לא יכל לו ויצע בכף ירכו ותקע פה ירף יעקב בהאבקו עמו.** (לב כו) מדוע רצה שרו של עשו לפגוע ביעקב.
- ל. **ויצו אתם לאמר פה תאמרו לאדני לעשו פה אמר עבדך יעקב עם לכן גרתי ואחר עד עתה.** (לב ה) פרש"י - גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר, עם לכן הרשע גרתי, ותרתי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים. לכאורה כיצד שמר יעקב תרי"ג מצוות והרי ישנם מצוות התלויות בארץ, מצוות שאפשר לקיימם רק בבית המקדש, וכן כהן / לוי / ישראל / מלך, ייבום, חליצה, נזיר ועוד.
- מ. **אלה אלופי בני עשו בני אליפז בכור עשו אלופ תימן אלופ אומר אלופ צפו אלופ קנז.** (לו טו) מה הטעם שאצל בני עשו נקראו אלופים ואילו אצל ישמעאל מצינו לשון נשיאים. **אלה הם בני ישמעאל ואלה שמותם בחצריהם ובטירתם שנים עשר נשיאים לאמתם.** (כה טז) ההבדל בין נשיא לאלוף. עשוי דימה עצמו לבעל חיים זה, מנין הבעלי חיים ששלח יעקב לעשוי כדורון.
- נ. **וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנו א-להים את עבדך.** (לג ה) עשוי שאל על הנשים והילדים מדוע יעקב ענה לו רק על הילדים.
- ס. איתא בגמרא (סוטה מא): מותר להחניף לרשעים בעולם הזה שנאמר **פי על פן ראיתי פניך פראת פני א-להים ותראני.** (לג י) שהחניף לו ודימה ראייתו לראיה של מעלה. לכאורה קשה מהא דאמרינן (שם) כל אדם שיש בו חנופה מביא אף לעולם ולא עוד אלא שאין תפלתו נשמעת וכן כל אדם שיש בו חנופה אפילו עוברין שבמעיי אמן מקללין אותו וכן כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנום.
- ע. **ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו.** (לג ז) פרש"י - בכלן האימהות ניגשות לפני הבנים אבל ברחל יוסף ניגש לפניה אמר אמי יפת תואר שמא יתלה בה עיניו אותן רשע אעמוד כנגדה ואעכבו מלהסתכל בה. מה רצה להשיג יוסף בכך שהסתיר את אמו רחל. אם תאמר שמא ישא עיניה אותו רשע את עניו בה הלוא היא נשואה כבר ואם תאמר שמא יגרשה יעקב הרי כבר נולד יוסף.
- פ. מין עוף דורס ממשפחת הבזיים אותו הביא יעקב לעשוי לפי שהיה איש ציד כדי שיצוד בו.
- צ. **ויעקב נסע ספתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה ספת על פן קרא שם המקום סכות.** (לג יז) מה הטעם ששינה את שם המקום בגלל שבנה סוכות לבהמות. ראה בפרשה שאם עושים לאדם נס מנכין לו מזכויותיו.
- ק. מנין השנים בין גלות עשרת השבטים לגלות יהודה ובנימין. וזהו **ורנת משימו בין עדר ובין עדר** (לב יז). ביקש יעקב שאם יבואו צרות לישראל שירויחו להם בין צרה לצרה.
- ק. כמה שעות יש בשבעה ימים וח' לילות. והקשר ליצחק אבינו ע"ה.
- ר. **ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר. ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב** (לד כה-כו) מדוע נתחייבו הריגה שאר אנשי העיר. כל אנשי העיר לא כתוב כיצד הרגום. מדוע נתחייבו הריגה שאר אנשי העיר.
- ש. **וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם.** (לב ל) תרגום יונתן (לב כה) **ואתבפש מלאכא עמיה פקמות גבר** ופירושו רז"ל שהוא שרו של עשו. מי היה המלאך שהתאבק עם יעקב.
- ש. **ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ויהרגו כל זכר.** (לד כה) באיזה גיל היו שמעון ולוי באותו זמן.
- ת. **ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו וינעבר את מעבר יבק.** (לב כג) פרש"י - ודינה, היכן היתה? נתנה בתיבה ונעל בפניה, שלא יתן בה עשו עיניו; ולכך נענש יעקב, שמנעה מאחיו שמא תחזירונו למוטב, ונפלה ביד שכם. מהי התיבה על יעקב אבינו שנעל את דינה בתיבה והרי קיימא לן (פסחים טז): 'כל המשיא בתו לעם הארץ, כאילו כופתה ומניחה לפני ארץ'. ובכלל, כמו שדינה יכולה להשפיע על עשוי, כך גם אפשר מאידך גיסא, שעשוי ישפיע על דינה, ומה תביעה יש כאן. באיזה גיל היה עשוי באתו זמן.

תשובות

- א. אלף שמונה מאות ועשרים פעמים מוזכרים שמות יה-ו-ה בתורה, כמנין התיבות שדיברו שבטי יה בתורה. וכן מנין התיבות שדיברו יעקב לאה ורחל בתורה (אהבת תורה מגדל עוז חלק א)
- ב. בית המקדש נבנה בחלקו של בנימין מפני שלא השתחווה לעשיו שהרי טרם נולד. אם כן מוכרחים לומר שדינה היתה בתיבה, משום שאם תאמר שהיה ילד אחר בתיבה היה יכול בית המקדש להיבנות בחלקו. (הגר"א)
- ג. גיד הנשה - על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה (לב לג) את ר"ת אב תשעה שאין אוכלים ושותים בו. וכל מי שאוכל בתשעה באב כאילו אוכל גיד הנשה. (זוהר דף ק"ע) *
- ד. דעתו לחזור היה ומה שנאמר שדומה כמי שאין לו א-לוה היינו אם קובע דירתו שם להשתקע לעולמים ואין בדעתו לחזור. יעקב היה שם בדרך גרות לפיכך ותרי"ג מצות שמרתי. (אמרות ה) *
- ה. ה' אלפים ו- ת"ק. (5500) איתא במדרש אמר לו המלאך: לא כך אמרת, עשיר אַעשורנו לך? מיד לקח כל מקנהו ועישר מהן תק"נ. (ילקו"ש)
- ו. וְיָמַת בַּעַל חָנוּן בֶּן עֲקֵבוֹר (לו לט) כאן לא הזכיר את שם עירו ומולדתו כמו ביתר המלכים, לרמז על ההלכה בגט שאם מוכר בשם אביו בלבד לא צריך להזכיר את שם עירו ומולדתו. (משלחן גבוה בשם רבי בנימין דיסקין אב"ד הורדנא)
- ז. זבוב – היצר בזמן שהאדם מעצמו פותח לו פתח קטן ופורץ את גדרו אפילו בעבירה קלה מיד משתדל להרחיב הפירצה. (ברכות סא. – כלי יקר עה"ת) *
- ח. חסרה בנבואה זו לכך נאמר דְּבַרְהָּ בְּכַתִּיב חסר, לעומת דְּבַרְהָּ אֵשֶׁת לַפִּדּוֹת שהיתה מליאה בנביאות נכתב בכתיב מלא. (רבינו אפרים)
- ט. טריפות ובעלי מומין הביא יעקב לעשיו, כדי שלא יעשה מהם קרבן לע"ז. (שפתי כהן) כתב בעה"ט - לכך מסיים הכל במ"ם לפי שכל הבהמות ששלח לו היו בעלי מומים שלא יקריב מהם קרבן. וי"ל שהביא לו מום בדוקין שבעין או בניב שפתיים, מום שאצל הגויים אינו נחשב למום, אך אצל היהודים כן. וכתב התשב"ץ – שיעקב ידע להבחין איזו בהמה טריפה, ע"י סימן שמניח את ידו על גבי הבהמה אם תשפיל את עצמה תחת היד ודאי כשרה ואם לאו טריפה. וזהו וַיִּקַּח מִן הַבָּא בְּיָדוֹ מִן הַבְּהֵמוֹת שֶׁנִּשְׁאָרוּ בִידוֹ וְלֹא הִשְׁפִּילוּ אֶת עַצְמָם. והם מומים פנימיים שאינם נראים.
- י. ישיבת ארץ ישראל – לפיכך היה ירא יעקב מעשיו אחיו לפי שבזמן שהיה יעקב בחרון היה עשיו בארץ ישראל. (ספרי דברים, פי"ו) וכן בגלל מצות כיבוד אב של עשיו. מצוות נוספות השקולות כנגד כל המצוות – שבת, מילה, ציצית, גמילות חסדים.
- י"א. חשון - וכן המסורת. (ילקו"ש שמות רמז קסב) וי"א בן פסח לעצרת (פסיקתא רבתי פסקא ג)
- כ. כהן בעל מום פוסל אותו מעבודת המקדש. רצה שרו של עשיו לפסול את יעקב מעבודת הקרבת הקרבנות. איתא במדרש (ילקו"ש) אמר לו הקב"ה למיכאל: יפה עשית, שעשית כהן שלי בעל מום? אמר לו: רבוננו של עולם, והלא אני כהנך! אמר לו: אתה כהני ברקיע והוא כהני בארץ. מיד קרא מיכאל לרפאל, אמר לו: חברי, בבקשה ממך עמוד עמי בצרה, שאתה ממונה על הרפואות. ירד ורפאו. בְּכַף יָרְכוּ בַגְמָטְרִיא לְפָסְלוֹ מִפְּהוֹנָה 388 (בעה"ט)
- ל. לימוד תורה קיים יעקב אבינו - פה אמר עבדך יעקב מלשון אמירה ולימוד, כדאיתא בגמרא (מנחות קי). אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה לעלה למנקה ולחטאת ולאשם (ויקרא ז לו) כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. (החיד"א) וכתיב וַיִּשְׁלַמְהָ פָּרִים שְׁפָתֵינוּ (הושע יג) וכן שנינו חישב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה (ברכות ו). וזהו ותרי"ג מצות שמרתי כדוגמת ואביו שמר את הדבר שהיה משתוקק ומצפה מתי תבוא לידו ויוכל לקיימה. (תורת משה) א"נ גדול המעשה יותר מהעושה (בבא בתרא ט). ויעקב בבית לבן גרם להרבה אנשים שם לעשות תשובה וזהו ותרי"ג מצות שמרתי שגרם לאחרים לעשות תשובה. (אמרות ה) *
- מ. מלכות ללא כתר נקראת אלוף (סנהדרין צט:). כל "אלוף" - מלכותא [מלכות] בלא תאגא [כתר] היא, עשיו אכן זכה למלכות אם כי מלכותו מוגבלת ותמשך רק עד שקויים וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָרַ צִיּוֹן לִשְׁפֹט אֶת הָרַ עֲשׂוֹ (עובדיה א כא). לעומתו ישמעאל זכה רק לנשיאות, שהיא מבחינת כבוד גרידא ללא כח אמיתי. (רבי יצחק הושנר)
- נ. נשר בגימטריא 550. כל מה ששלח יעקב לעשיו עולה נשר מניינם. לפי שעשיו דימה עצמו לנשר מלך שבעופות. שנאמר אִם תִּגְבִּיחַ פִּנְסָר וְאִם בֵּין כּוֹכְבִים שִׁים קִנָּף מִשָּׁם אֹרִיזָךְ נָאִם יְ-הֵנָּה. (עובדיה א ד) (רבינו יהודה החסיד) והרי פירוטן: 200 עיזים + 20 תישים + 200 רחלים + 20 אילים + 30 גמלים מניקות + 40 פרות + 10 פרים + 20 אתונות + 10 עירים = 550 בעלי חיים. וכתב האה"ח בשם מור זקנו שנתכוין יעקב בחשבון ששלח מבעלי חיים כחשבון "שעיר" שעולה בו תק"ף (580), וגמלים 30 עם בניהם - הם 60. והוא מחשב 30 גמלים קטנים נוספים.
- נ. נס הוא שרחל ולאה ילדו - לפי שהיו עקרות ואין הקב"ה עושה ניסים ומשנה את הטבע לעוברי עבירה. עשיו שואל מִי אֵלֶּה לָךְ מי אלה ב' אחיות איך הם מתאימים לצדיק כמותך, איך נשאת שתי אחיות. כוונת יעקב בתשובתו הִילָדִים אֲשֶׁר חָנוּן אֶלֶּהִים אֵת עֲבָדָךְ שנתנם לי במתנת חינום שלא על פי דרך הטבע הם הראיה שבהיתר נשאתי ב' אחיות. (דברי שיר) מִי אֵלֶּה לָךְ, אֵלֶּה אוֹתִיּוֹת לָאֵת, לפי ששאל עשיו על לאה שהייתה מיועדת לעשיו. (מהר"י אסאד)
- ס. סכנה היא ובמקום סכנה מותר להחניף לרשעים, שלא במקום סכנה אסור. (תוספות שם) *
- ע. עין הרע – רצה יוסף למנוע את עשיו להטיל בה עין הרע לפי שהייתה יפת תואר ויפת מראה. לפיכך זכה לברכת בן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עֵינָיו. א"נ אמר יעקב רשע זה עינו רעה שלא יביט ברחל שהיא יפת תואר ויגולה לפיכך נתן את יוסף לפני אמו וכיסה אותה בקומתו שלא יסתכל בה. (שכל טוב)
- פ. פלקון – כתב רבינו בחיי (לב יד): מִן הַבָּא בְּיָדוֹ עוֹף הַנְּקָרָא פִּלְקוֹן, כי מפני שהיה עשו איש ציד הביא לו העוף הזה שיצוד בו. ויהיה לפי כן שיעור הכתוב וַיִּקַּח מִן הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְהָה לַעֲשׂוֹ אֶחָיו כי מלת בידו תחזור לעשו, כלומר ממה שנהג להביא בידו.
- צ. צער בעלי חיים דאג יעקב ולכן תיקן להכניסם בתוך הסוכות. ועד זמנו של יעקב היו משאירים את הבהמות בחוץ בקיץ ובחורף. (אוה"ח)
- ק. קִטְנֵי מִפְּלֵ הַחֲסָדִים וּמִפְּלֵ הָאֱמֶת אֲשֶׁר עֲשִׂיתָ אֵת עֲבָדָךְ (לב יא) אמר רבי ינאי לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה לומר שעושיין לו נס, שָׁמָּא אֵין עוֹשִׂין לוֹ נֶס. וְאִם עוֹשִׂין לוֹ נֶס — מִנְפִּין לוֹ מִזְכִּיּוֹתָיו. אָמַר רַבִּי חֲנִין: מֵאֵי קִרְאָה? "קִטְנֵי מִפְּלֵ הַחֲסָדִים וּמִפְּלֵ הָאֱמֶת". כיון שהרבית חסדים ואמת עלי, קטנו זכויותי. (שבת לב.) *
- ק. קל"ג שנים – וְנָרוֹחַ תִּשְׁמָיו גִּמְטְרִיא בֵּא"ת ב"ש קל"ג. גָּפֶן מִמְצָרִים תִּסְיַע (תהלים פ ט) גָּפֶן גִּמְטְרִיא קל"ג. (133) (רבינו אפרים)
- ק. ק"פ שעות. (180) ויצחק היה ראשון שנימול לשמונה ימים לפיכך חי ק"פ שנים. (רבינו אפרים, רוקח)
- ר. רודף אפשר להרגו בכל דבר ולא חייב דווקא בחבר. אנשי העיר התחייבו משום דין רודף ולכך לא כתוב באיזה מיתה הרגום משום שיכלו להרגם בכל מיתה שהיא. לעומת שכם ובנו חמור שהיו בעלי העבירה בעצמם, נתחייבו מיתה בחרב כדין בן נח שדינו לההירג בסיף. (אוה"ח) *
- ש. שטן בגימטריא 359. וכוונתו למה זה תשאול לְשָׁמִי, שאם תיקח את התיבה ישְׁרָאֵל (541) ותפחית ממנה את התיבה יעֲקֹב (182) יישאר 359 בגימטריא שטן. רמז לו שאין להם שם קבוע. וי"א ששמו סמ"ל, לפי שכל חפצו וישעו לטמא עיני האדם ולהכותו לראות במראות האמת (כלי יקר) * ואיתא במדרש (ילקו"ש) שהיה זה מיכאל.
- ש. שלוש עשרה שנה (ילקו"ש) וקראן הכתוב איש. מכאן לומדים שילד בן 13 נקרא איש וחייב במצוות. שמעון ולוי מסרו את הנפש על דינה אחותם. והיא המצווה הכי חשובה להציל את הנפש של מישהו אחר מישאול. *
- ת. תשעים ותשע שנים היה עשיו – ולפי שבגיל מבוגר היצר פחות בוער מבגיל צעיר לפיכך יכולה היתה דינה להשפיע עליו לטובה ולפיכך התביעה על יעקב. א"נ יעקב לרעה נתכוון שלא היה רוצה שאחיו יהיה צדיק כדי שלא יתקיים בו ברכת הַנְּהָה גְּבִיר לְאֶחָיו לפיכך נענש. (רבי עובדיה מברטנורא) * איתא בחז"ל (תנא דבי אליהו רבא פ"ט) אין לך כשרה בנשים אלא אישה שעושה רצון בעלה. באר המגיד מקוונ"ץ שהכוונה היא עושה רצון חדש לבעלה והופכת אותו לאדם אחר. לָאֵה וּלְיָדֶיהָ בַּגְמָטְרִיא וְדִינָה הַחַבִּיא (101) (רבינו אפרים)

מקורות / חידודים *

- ג. **אֵת גֵּיד הַנְּשִׂיָה** - בפסוק זה נרמזו ארבעה צומות של השנה: **אֵת אֵת תְּשֻׁעָה, גֵּיד ג' תְּשֻׁרֵי י' טבת ד' הוא צום רביעי יז בתמוז, גֵּיד בגימטריא י"ז הוא י"ז בתמוז. הַנְּשִׂיָה** אותיות **השנה**. (ניצוצי אורות בשם עקדת יצחק)
- ד. **תָּנוּ רַבָּנָן לְעוֹלָם יְדוּר אָדָם בְּאִ"י שְׁכַל הַדֶּר בְּאִ"י דוּמָה כְּמִי שִׁישׁ לוֹ אֵלֹהִים כו'.** טעמו מבואר לפי שבח"ל אפשר שיטה לכו שהעולם מתנהג ע"פ המזלות ח"ו משא"כ מי שדר בא"י שהיא בלתי לה' לבדו כדכתיב **אַרְצֵי אֲשֶׁר יְ-הוָה אֶלְ-לֵהֶיךָ דָּרַשׁ אֶתְּהָ תַמִּיד עֵינָי יְ-הוָה אֶלְ-לֵהֶיךָ בְּהַ מְרֻשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה** (דברים יא יב) וא"כ ודאי אין בלבו אלא אחד שאין לו להשען כ"א על אבינו שבשמים ותיקון כל העבודות לשם המיוחד כן נ"ל. ועיין בתשובה להרשב"א סי' קל"ד. (פני יהושע שם)
- ו. **עוֹד אָמַר מְרַדְכִי, כִּי זְקַנִי נוֹלַד בְּאַרְצֵי, וְאֵלֹו שָׂאֵר שְׁבֻטִים נוֹלְדוּ בְּחוּצָה לְאַרְצֵי (אֶסְת"ר ז, ח).** ומזה תלמוד כי בנימין הוא לחלק השם יתברך, כי כל הארצות הם לאומות אשר הם אינם לחלק השם יתברך, רק ארץ ישראל הוא לחלק השם יתברך. ולכך אמרו (כתובות קי:): "הדר בחוצה לארץ כמי שאין לו אלוה", לפי כי ארץ ישראל היא אל השם יתברך, ושאר ארצות מפני שהם לאומות, ושרים העליונים מושלים עליהם, ולפיכך נחשב כאילו אין לו אלוה. ואם כן אין לך שבשמים שהוא רחוק מעבודה זרה כמו בנימין. (אור חדש)
- ז. כי סתם זבוב אינו רובץ בבשר השלם שבאדם, כי אין כחו בפיו לעשות פתח חדש בבשר שלם, ע"כ הזבוב רובץ בין השפתים במקום שמוצא פתח פתוח קצת שם ירביץ להרחיב פתח המכה, כך היצה"ר אינו מזדווג אל האדם השלם אשר לא פרץ גדרו כלל ולא פתח לו פתח לחטאת ולנדה, ועם האיש השלם בכל מעשיו אין לו שום שייכות ועסק כי לא יכול לו כלל, אך בזמן שהאדם מעצמו פותח לו פתח קצת ופורץ גדרו אף בעבירה קלה, אז מיד מזדווג לו היצר הרע ואומר לו אך עצמי ובשרי אתה, ואז יעלה מן העבירות הקלות אל החמורות, ומשתדל להרחיב הפרצה עד עלות חמ"ס גבר לאין מרפא, **פָּרַץ גְּדוֹר וְהִיָּה לְמַרְמָס**. (ישעיה ה.ה) (כלי יקר בראשית לב כה)
- ח. על דרך אומרו (הושע י"ד:ג-ד) **וְנִשְׁלַמָּה פְּרִים שְׁפִתֵינוּ** ולא זה בלבד אלא כל מצוה ומצוה שאינה בפרק השג יד כשאדם לומד מצוה בתורה כאלו עשה, והוא מאמר הכתוב **אִם בְּחֻקֵי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְנִשְׁפִּיתֶם אִתְּכֶם**. (ויקרא כו ג) אותם שאין מצויות לעשותם תשמרו פירוש תהיו מחכים אותם מתי יבואו לידכם לעשותם, מעלה אני עליכם כאלו עשיתם אותם גם כן, והוא אומרו **וְנִשְׁפִּיתֶם אִתְּכֶם** לומר לא שכר מחשבה לבד אני נותן, והגם שכתבנו בסמוך ותלמוד תורה כנגד כולם, יש מצות שמבטלין תלמוד תורה בשבילן כגון מעשה הקרבנות וכדומה, ולבחינה זו צריך שילמוד מצוה ויקו לעשותם. (אוה"ח – ויקרא כו ג – יח)
- ט. כתב תורה תמימה (בראשית לג י) ונראה דלא דוקא במקום סכנה ממש, דפשיטא הוא, דהא אין לך דבר העומד בפני הסכנה, אלא ר"ל אפילו במקום חשש נדנדוד סכנה וכן במקום הפסד ממון מרובה וכדומה.
- ק. **קִטְנֵי מִפְּלֵ הַחֲסִידִים** - ונראה לי בס"ד דאמרו רבותינו ז"ל (שבת לב.) אם עושין לאדם נס מנכין לו מזכותיו, ובודאי לפי גודל הנס כן יהיה ניכוי הזכות יותר גם ידוע ששם הוי"ה ב"ה פועל למעלה מן הטבע ומציודו אין הפרש בין דבר טבעי לדבר שאינו טבעי וכמו שכתב הרב בינה לעיתים על פסוק **מֵאֵת ה' הִיָּתָה זֹאת** (תהלים קיח, כג), כלומר דבר הוה ורגיל אף על פי שהוא הפך הטבע ורק **הִיא נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ** אנחנו התחתונים אבל שם אלקים הוא פועל בטבע דוקא לכן אלקים עולה מספר הטבע [86] וכנזכר בספרי המפרשים ז"ל. ובוזה תבין הטעם שיש כמה צדיקים שנעשה להם נסים תמיד שהם הפך הטבע ולפי הכלל הנזכר דבנס מנכין מזכותיו אם כן אפסדו טובא! ואיך יתכן? ברם הענין הוא דאותם צדיקים הקב"ה יתנהג עמהם בשם הוי"ה ששם אין הפרש בין טבע ללא טבע והכל חשיב כדבר ההווה ורגיל וכמו שכתב הרב בינה לעיתים ז"ל על פסוק **מֵאֵת ה' הִיָּתָה זֹאת** ולכן אין מנכין מזכותם כלום דאין זה חשוב לגבי דידם נס אלא כדבר טבעי ורגיל, אבל מה שאמרו מנכין מזכותיו הוא לאדם שהשפעתו והנהגתו על ידי אותיות שם אלקים דאז כל דבר שהוא הפך הטבע חשוב נס. ולכן בתו של רבי חנינא בן דוסא היתה עצבה כי היא ראתה שכבר נעשה הנס שהדליק החומץ ונעצבה כי אמרה מי יודע כמה זכיות ינכו לה בעבור נס פלאי כזה! ואמר לו אביה מאי אכפת לך? דאצלינו לא יש ניכוי זכות! כי הנהגתנו היא על ידי שם הוי"ה ב"ה ששם אין הפרש בין טבע ללא טבע כי לגבי דידן מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק, שהדלקת החומץ לגבי דידן חשיבה כמו הדלקת השמן מאחר דהשפעתנו והנהגתנו היא באותיות שם הוי"ה דוקא ולא בשם אלקים, ואם כן מאי אכפת לך ממעשה נסים? הכל שוה! ובוזה ניחא שהיה מדליק עד מוצאי שבת, והיינו להורות לה מן השמים דבעבור זה הנס לא יחסר לה כלום מן זכותיה, דאם נחסר למה הדליק ביום ללא צורך, והלא כפי רבוי הנס ירבה הניכוי מזכות? אלא ודאי לא יש ניכוי זכיות כלל! ולכן מה אכפת לה ברבוי הנס דאם לא כן היה לה תרעומת בזה. (בן יהוידע תענית כה א-ב).
- ר. עפ"ז נתחייבו הריגה כדיו, מצד שלא עשו משפט בשכם, שגזל בפרהסיא ולא מיחו בידו, וב"נ נצטוו על הגזל, כמ"ש הרמב"ם בה' מלכים, כי שכם לא רצה לשלח את דינה בטוב ועצרה בביתו, ואם לא היו נותנים לו בטוב היה נלחם בה, והותר ליעקב להוציאה מרשותו ע"י הריגת אנשי שכם שהיו הורגים אותם כי היו נכונים למלחמה. שנתבאר שנתנו עיניהם בעושר של יעקב ומלו א"ע רק כדי שיוכלו לגזולו בכל עת כנ"ל, לכן **בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם פְּאֵבִים** ומתחרטים על המילה והיה בדעתם לנקום מבני יעקב על שגרמו להם הכאב הזה, לקחו שמעון ולוי מצד שהם **בְּנֵי יַעֲקֹב**, ולהם להלחם בעד יעקב, ומצד שהם **אֶחָי דִּינָה** ולא יכלו להוציא את דינה באופן אחר, לכן הרגו כל זכר ואת שכם וחמור, ועי"כ השיגו מגמתם להוציא את דינה מבית שכם, שזה היה עיקר מגמתם. (מלבי"ם)
- ש. כתב רבינו בחיי - ועל דרך השכל **וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ** זה גבריאל והוא השכל הפועל לדעת חכמי המחקר והוא המעלה העשירית ממעלות המלאכים הנקראים אישים, ועי"כ נקרא בכתוב איש. ויעקב רצה לידע אם אפשר שתהיה נפשו שכלית בעודה משותפת בחומר במדרגת השכל הפועל הנקי הטהור מן החומר. והודיעו כי א"א לו זה עד עלות השחר כלומר עד שישתלק ממחשכי הגוף אל האור הצה והטהור שכנהו בשחר. כתב המעם לועז (וישלה שם) שלאחר המאבק עם המלאך, וברכתו ליעקב אבינו, נהפך מלאך זה להיות מיכאל שר ישראל, וללמד זכות על עם ישראל. ולפי זה, העדיף המלאך להמתין, כדי לומר שירה בתור המלאך מיכאל, ולא בתור שרו של עשיו.
- ש. כתב רבינו בחיי - נמצא שמעון בן י"ג שנה וארבעה חדשים, ולוי בן שנים עשרה שנה וט' חדשים, וקראן הכתוב **אִישׁ דְּכָתִיב וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁמֵעוֹן וְלֵוִי אֶחָי דִּינָה אִישׁ חָרְבוּ**.
- ת. ילקוט ראובני - **וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יַבֵּק**, הוא שם נהר, הרי כתיב אחר כך **וַיִּקְחֶם וַיַּעֲבְרֶם אֶת הַנְּחַל**, והענין יעקב ראה עצמו בצער גדול, שלא ענהו השם בהקיצ או בחלום, זיכך מחשבתו למעלה בסוד הקישור, וידוע אצלו מעולם להכניס תפלתו בשער השמים, וזהו ויעבר מעבר יב"ק... (בראשית וישלח). שם של יב"ק אינו שם הוי"ה, ושם אלקים עולה יב"ק, ראשי תיבות יעננו ביום קראנו, וג' **פַּעֲמִים יב"ק** (336) עולה **שְׁלוֹ הִיָּתָה וַיִּפְרָצְנִי**, (איוב טז יב) וראשי תיבות יחיד קדושה ברכה, ישכון במקום קדשו, וזהו רמז ליעקב, וזהו ראשי תיבות של יב"ק אצל מחלוקת קרח, ברמז שם של יב"ק, ויקח קרח בן יצהר, יצהר בן קהת, אבל אות ע' של שבעים נפש שלו, לא רצה יעקב שיהיה מוזכר אצל המחלוקת, וזהו יעקב בקש על עצמו שנאמר **פֶּסֶדִם אֶל תְּבַא נַפְשִׁי**. (בראשית מט ו). ביעקב יש סוד יב"ק, ראשי תיבות יעננו ביום קראנו, והסוד הוא סוד עמוק מי ימצאנו, בסוד ג' שמות הוי"ה **אהי"ה אהי"ה אדני"ה** שעולים יב"ק וכו', ולכן נאמר באברהם עק"ב אשר שמע אברהם בקולי. (דברים ואתחנן)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת

התשובות אינם להלכה למעשה,

הערות והארות יתקבלו בברכה

לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

לקבלת העלון במייל נא לפנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com